

Maša Đ. Stojšavljević Divac¹
Univerzitet u Novom Sadu
Ekonomski fakultet u Subotici

FILM *GOOD BYE, LENIN!* U NASTAVI NEMAČKOG KAO STRANOG JEZIKA

Apstrakt: Film u nastavi stranog jezika ima višestruke funkcije i odgovarajućom obradom može da ispuni puno različitih ciljeva. Najvažnije kod primene filma u nastavi stranog jezika jeste ostvarenje obrazovnih i vaspitnih ciljeva. Na taj način neposredno se osim samostalnog učenja ostvaruje još jedan cilj, a to je priprema učenika za dalji samostalni život.

Cilj ovog rada jeste analiza obrade filma Good bye, Lenin!, koji predstavlja dobru materiju za integraciju u nastavu nemačkog jezika, jer ispunjava sve već navedene ciljeve nastave. Vrednost ovog filma ogleda se i u tome što učenici nakon njegovog gledanja i analize bolje shvataju gradivo, istorijski i kulturološku pozadinu i što im to može višestruko pomoći u kasnijoj interakciji sa pripadnicima te kulture.

Ključne reči: film, nastava stranog jezika, nemački jezik, samostalno učenje, obrazovni i vaspitni ciljevi.

1. Uvod

Nastava stranog jezika ne bi trebalo da predstavlja puko razrađivanje i ponavljanje gramatike i leksike, već bi trebalo da se, osim razvijanja jezičkih veština i kompetencija, učenici upoznaju i sa istorijom i kulturom naroda čiji jezik uče, jer je jezik neraskidivo povezan sa istorijom, kulturom i načinom života jezičke zajednice. Kultura se ne može objasniti samo kao umetnost već ona predstavlja i razmišljanja, ponašanja i življenja određenog naroda, to su i stilovi komunikacije kako verbalne tako i neverbalne. Jezik i kultura međusobno su povezani i pri učenju stranog jezika nikako ih ne bi trebalo razdvajati. Elementi kulture trebalo bi da se ubace u nastavu stranog jezika od samog početka učenja putem različitog didaktičkog materijala.

---

¹ masastojšavljevic21@gmail.com

Film je jedan od najboljih načina za integraciju autentičnih sadržaja obojenih nijansama jedne kulture, ali se preporučuje tek na višim nivoima učenja stranog jezika zbog svoje jezičke kompleksnosti. Film je jedan od važnih sastavnih delova nastave, medija u nastavi, iako je dugi niz godina posmatran sa izvesnom dozom sumnje zbog svog delom zabavnog karaktera. Ali film se ne sme posmatrati tako površno i objasniti čistom zabavom, jer on i te kako ima više funkcija i na različite načine doprinosi društvu i pojedincu. Putem filma informišemo se o kulturi, religiji, politici, nauci i mnogim drugim oblastima života. Film je i umetnost koja obogaćuje naše znanje i svest o lepom i upravo ta filmska umetnost kao spoj scenske, književne i plesne umetnosti predstavlja fantastičan i originalan medij koji će dodatno obogatiti i poboljšati nastavu stranog jezika. Film se sastoji iz mnoštva pokretnih slika, muzike, dijaloga i akcije tako da, ako se u nastavi primeni na odgovarajući način, može imati samo pozitivna dejstva jer motiviše učenike i stvara im želju za detaljnom analizom filma. A što je želja, tj. motivacija učenika jača, postižu se i bolji rezultati.

Cilj ovog rada jeste teorijski objasniti svrhu obrade filma u nastavi stranog jezika, njegove funkcije i nastavne ciljeve koje bi trebalo ostvariti integracijom filma. Potom se mora pravilno povezati odabrano filmsko delo sa najprikladnijim metodičkim pristupima, nastavnim oblicima rada i metodama čime će se u nastavi ostvariti svi obrazovno-vaspitni ciljevi.

2. Razvijanje filmske kulture i obrazovanja

S obzirom na postojanje visokokvalitetnih filmskih dela sa jedne strane i filmova za laku zabavu sa druge strane, dolazi se do ključnog pitanja – kako razvijati filmsku kulturu kod učenika i podići njihov umetnički ukus na viši nivo?

Filmska kultura je 'deo opšte kulture i umetničke senzibilitnosti čoveka prema umetnosti' (Petrić, 1968:p.311) i zato je kod učenika, pre svega, važno razvijati smisao za uživanje u bilo kojoj umetnosti kako bi sam učenik imao potrebu za gledanjem umetnički kvalitetnijih filmova. Širenjem tog intelektualnog i emotivnog bogatstva učenik će se osposobljavati da uočava i doživljava prave umetničke vrednosti filmskih dela, da o njima ispravno sudi i da kasnije ispravno vrši selekciju filmova i bira visokokvalitetne filmove za gledanje. Posedovanje filmske kulture od izuzetnog je značaja, jer je film odraz umetničke prirode i jer se o filmu samostalno i kritički sudi. Filmska kultura osposobljava učenike da razlikuju umetnost od jednostavne zabave i prave vrednosti od bezvrednih kopija.

Ako se govori o filmskoj kulturi, ne može se izostaviti ni filmsko obrazovanje, jer su ova dva pojma povezana i međusobno zavisna. Osnovno filmsko obrazovanje

temelji se na 'razumevanju sadržaja, fabule ili radnje' (Vrabec, 1959:p.10). Razumevanje sadržaja neophodno je za ostvarivanje osnovnog kontakta gledaoca sa filmskim delom. Razumevanje filmskog dela podrazumeva razumevanje vremena i mesta radnje, shvatanje povezanosti događaja, uzročno-posledičnih veza i međusobnih veza i odnosa likova u delu. Pod filmskim obrazovanjem podrazumeva se i razumevanje ideje, tendencije i etičke osnove filma. 'Ideja je naime određeni stav prema životu i ljudskoj okolini, tendencija je usmerenost i namera uveravanja prema određenom shvatanju života i stvarnosti, a etička osnova je insistiranje na određenom moralnom kriterijumu u odnosima među ličnostima ili ličnosti prema stvarnosti' (Vrabec, 1959:p.11). Ove karakteristike stvarnosti provlače se kroz svako filmsko delo i zato je veoma važno njihovo uočavanje i ispravno razumevanje, jer ono predstavlja osnovu filmskog obrazovanja i kulture.

Neizostavno je spomenuti i međusobnu vezu filmske kulture i filmskog obrazovanja sa opštom kulturom, jer opšta kultura i znanje o filmskoj umetnosti određuju kontakt učenika kao gledaoca sa filmom i njegovo razumevanje filma. Zato se učenici filmski vaspitavaju razvijajući opštu kulturu ali i obratno.

3. Svrha filma u nastavi stranog jezika

Film predstavlja stalan izvor spoznaja i u velikoj meri zadovoljava radoznalost učenika. Obrada filma u nastavi stranog jezika poseduje veoma puno prednosti, posebno ako se radi o pravilnom izboru filma i o njegovoj odgovarajućoj obradi na času. Film prvenstveno ima za cilj razvijanje jezičkih veština kod učenika, jer učenici slušaju izvorne jezičke iskaze i maternje govornike koji im na najbolji mogući način mogu približiti određene jezičke specifičnosti.

Danas je još važnije razvijanje 'interkulturalne kompetencije' (Zobenica & Stipančević, 2013:p.127) jer učenici na osnovu isečaka iz života strane kulture upoznaju tu kulturu i način života u toj zemlji, politiku, socijalni i religiozni život te nacije. Prikazivanjem svakodnevnog društva i života i upoznavanjem ljudske prošlosti i intimne strane čovekove psihe učenik bogati svoje iskustvo, stiče nova znanja i razvija različite kompetencije. Implementacija filma u nastavu stranog jezika veoma je važna, jer samo učenje gramatike i leksike predstavlja siromašnu osnovu koja učeniku ne može pomoći pri uklapanju i integrisanju u to za njega novo društvo i zato je neophodno poznavanje kulture i mentaliteta naroda čiji se jezik uči. Osim sadašnjeg svakodnevnog života i kulture trebalo bi insistirati i na neposrednom učenju istorije, jer nekada su određeni istorijski i politički događaji od ključnog značaja za razvijanje načina mišljenja i mentaliteta jednog naroda.

‘Upuštanje u interkulturalnu situaciju pretpostavlja otvorenost, radoznalost, motivisanost i spremnost na promene i uzbuđenje zbog susreta sa nepoznatim’ (Kovačević, 2012:p.14). Film predstavlja idealno polazište za interkulturalno učenje i integraciju ovakve vrste sadržaja u nastavu stranog jezika. U savremenoj nastavi stranog jezika trebalo bi da se sve više insistira na interkulturalnom obrazovanju i razvijanju interkulturalnih kompetencija, jer samo poznavanje pojedinih elemenata i obeležja nove kulture nije dovoljno već je neophodno da se učenici nauče kako da ih praktično primenjuju u stranoj kulturi i na stranom jeziku.

Međutim, spoznaja putem umetničkog dela veoma se razlikuje od naučne spoznaje. ‘Nauka obuhvata smisao i značaj i spoznaje se pojmovno formulišu zbog čega dolazi do određenog šematizovanja, dok umetničko posmatranje izostavlja šematizovanje i praćeno je snažnim emocionalnim doživljavanjem’ (Vrabec, 1959:p.18). Naravno, kod umetničkog posmatranja nedostaje sistematičnost koju nam nauka obezbeđuje, ali je buđenje emocija kod učenika veoma važno kako bi mogli samostalno da procenjuju i sude. Da bi učenici mogli samostalno da procenjuju, sude i zaključuju neophodno je da razviju sposobnost posmatranja tj. da pažljivo gledaju i slušaju. Pravilnim zapažanjem učenici će moći i da pravilno rezonuju. Za sve to neophodan preduslov jeste koncentracija, a da bi učenici bili koncentrisani, moraju biti motivisani tj. moraju biti pokrenute određene aktivnosti i ponašanje.

Da bi proces posmatranja bio smislen i davao željene rezultate, neophodno je i uključivanje misaonih aktivnosti. ‘Misaone aktivnosti pri gledanju filma jesu razumevanje, anticipiranje, indukovanje i suđenje’ (Vrabec, 1959:pp.21–23). Razumevanje podrazumeva razumevanje filmskog jezika, sadržaja i uzročno-posledičnih veza. Anticipiranje je mentalna aktivnost koja se javlja odmah nakon prvih podataka, tj. prvih scena filma. Učenik se pita šta će se dalje desiti i razvija hipoteze za dalje odvijanje radnje, a postavljanje hipoteza uslovljeno je različitim nivoima znanja i životnih iskustava. Film predstavlja idealnu osnovu za ovu misaonu aktivnost, jer se hipoteze proveravaju u kratkom vremenskom periodu. Indukovanje zaključaka jeste zapažanje osnovne ideje filma na osnovu radnje, što predstavlja jedan od najvažnijih zadataka u obradi filma u nastavi. Suđenje je umetničko vrednovanje filmskog dela i ono je od ključnog značaja za kulturni napredak učenika i za usvajanje filmske kulture.

‘Cilj analize filma nije prepričavanje radnje filma već saznavanje nečeg novog, izvlačenje nove pouke’ (Faulstich, 2002:pp.18–19). Značaj filma u nastavi ogleda se i u razvijanju mašte i emocija, kao i u bogaćenju i razvijanju kapaciteta pamćenja kod učenika. Igrani film najbolje razvija vizuelno pamćenje, jer se radnja odvija

vremenski i prostorno zbijeno i pažnja učenika u potpunosti je na nju usmerena. Ta velika količina vizuelnog materijala bolje se pamti kod visokokvalitetnih umetničkih filmova. Svako novo opažanje učenik povezuje sa svojim prethodnim iskustvom koje mu pomaže pri razdvajanju i povezivanju određenih likova, situacija i činjenica. Svi navedeni psihički procesi razvijaju se pri gledanju filma, jer se pri ovom procesu aktivira kompletna psiha učenika. Ukratko rečeno, učenici se moraju osposobiti za svesno i kritičko primanje poruka filma, oni moraju razvijati stvaralačku maštu i umne sposobnosti i sve to 'u cilju stvaranja slobodne, kritične i samokritične i stvaralački usklađene ličnosti' (Težak, 2002:p.39).

4. Didaktički zahtevi o filmu u nastavi stranog jezika

Film u nastavi stranog jezika važno je audio-vizuelno sredstvo koje unosi specifične elemente u nastavu jezika, doprinosi kvalitetnijem ostvarenju različitih zadataka nastave stranog jezika i bira se prema uzrastu učenika i njihovom stepenu vladanja tim jezikom, nastavnom planu i programu, didaktičkim zahtevima i specifičnostima nastavnog rada. Kako bi nastava filma imala potpuno i pravilno dejstvo, neophodno je da bude odabran odgovarajući film. S obzirom na to da se filmovi ne snimaju prema nastavnom planu i programu, biraće se filmovi koji se poklapaju u određenim segmentima ili tematskim jedinicama sa nastavnim planom i programom, ili filmovi koje u nastavi obrađivani udžbenici eventualno preporučuju. Pri izboru filma nije važno samo da film bude kvalitetan, još važnije je da se on može kvalitetno upotrebiti u nastavi.

Negativna dejstva filma bi pravilnim odabirom i pravilnom obradom filma trebalo ukloniti i sve pozitivne strane naglasiti, te maksimalno iskoristiti u nastavi. Pozitivne strane filma u nastavi zasnivaju se na 'psihološkim i pedagoškim elementima' (Đorđević, 1962:p.42).

Psihološki elementi od velikog su značaja, jer se gledanjem filma neposredno opažaju prikazivani likovi, situacije i činjenice. Tako se bolje shvata i razumeva i time se olakšava proces učenja. Dinamika filma utiče na jačanje i održavanje pažnje učenika, a sve to vodi ka motivaciji i podsticanju na stvaranje. Za vreme gledanja filma učenici sude, zaključuju, grade ili menjaju određene stavove. 'Filmovi su takođe priče ispričane od strane svojih autora, ali mi vidimo i čujemo puno više od toga što režiser želi' (Monaco, 2012:p.49). To je važno kako bi učenici mogli da se bolje užive i zainteresuju za film, i da ga samim tim i bolje interpretiraju. Shodno većem interesovanju učenika za interpretiranje filma veći je i trud učenika da njihova zapažanja i mišljenja budu jezički bolje oblikovana. Učenici u tim filmovima mogu

pronaći i određene uzore sa kojima žele da se identifikuju i zbog toga je važno voditi računa o vrsti i kvalitetu filma, jer film može nekada da izazove veoma snažne emocije.

Pedagoški elementi omogućavaju neophodni kontakt sa životom i stvarnošću, jer film prikazuje likove u autentičnoj sredini dočaravajući stvarnost. Film izaziva interesovanja, motiviše i pruža različite mogućnosti primene u različitim nastavnim situacijama i pomoću njega se mogu ostvariti i najrazličitiji nastavni ciljevi.

Kada se govori o sadržaju filma, važno je da to bude 'vredna nastavna građa' (Đorđević, 1962:p.32). Ako se, na primer, bavimo istorijskim činjenicama iz posleratne Nemačke, mora se izabrati film koji ih verodostojno prikazuje i po mogućstvu primere iz svakodnevnog života ljudi kako bi se osetilo kakav je duh i kakvo je opšte stanje vladalo u tadašnjem društvu i u svakodnevici Nemaca. Sadržaj filma ne bi trebalo da se udaljava od obrađivane nastavne jedinice.

Obrađivani film mora biti originalan i dinamičan kako bi kod učenika izazvao radoznalost za saznavanjem o daljim događajima i motivisao ih na dalje analiziranje i interpretiranje. Film mora da podstiče. Kako bi film izvršio sve te funkcije u nastavi, on mora biti i visokokvalitetan i mora zadovoljavati estetsku stranu.

Još jedna veoma važna stavka u organizaciji nastave filma jeste nastavnik. 'Film ne sme da odstrani nastavnika već da ostane samo sredstvo u nastavnikovim rukama' (Đorđević, 1962:p.35). Funkcija filma nije ta da iznese sve informacije, jer je on samo jedan element nastave u rukama nastavnika, audio-vizuelno sredstvo, koji upotpunjuje i obogaćuje nastavu, motiviše i podstiče učenike. Uloga nastavnika jeste da obradu filma pripremi detaljno i temeljno i da postavljeni zadaci budu kreativni, zahtevni i motivišući. Uloga filma jeste da unese življu i motivišuću atmosferu među učenike, jer je bliži životu od samog udžbenika, slike ili audio-snimka.

5. Metodičko-didaktički pristupi obradi filma u nastavi stranog jezika

Obrada filma u nastavi stranog jezika mora se detaljno pripremiti kako se interpretacija filma ne bi svela na individualni doživljaj učenika i svakodnevni život. 'Film je jedan veliki kompleksni tekst koji gledaocima propisuje pravilan tempo recepcije. Sve to otežava njegovu analizu i zbog toga se analiza mora dobro potkrepiti primerenim nastavnim metodama, pripremiti i isplanirati' (Gast, 1993:p.53). Zbog razvijenosti didaktike i mnoštva sistema nastavnih metoda nemoguće je spomenuti i iskoristiti sve metode pri obradi filma u nastavi stranog jezika. Pri izboru metoda uvek se treba orijentisati ka metodama koje učenika motivišu na aktivno učenje, pri čemu se ono bazira na kritičkom i kreativnom mišljenju.

U ovom kontekstu veliku ulogu igra didaktika filma kao 'mlada grana didaktike stranih jezika, koja istražuje ciljeve obrade filma u procesima učenja i podučavanja stranih jezika, veštine koje se pri tome mogu razviti, kao i audio-vizuelne formate i metode u radu sa filmom' (Surkamp, 2010:pp.60–61).

Veoma važna prekretnica u implementaciji filma u nastavi stranog jezika jeste peta veština koju 1989. godine uvodi Inge Šverdtfeger i ona obuhvata vizuelnu (Seh-Verstehen) i audio-vizuelnu kompetenciju (Hör-Seh-Verstehen) (Welke & Faistauer, 2015:p.21). Polazeći od toga da 'razumevanje jezika u velikoj meri zavisi od vizuelnih elemenata' (Stipančević & Zobenica, 2018:p.103), trebalo bi naglasiti važne metodičke postupke u obradi filma. Obrada filma u nastavi stranog jezika deli se na tri dela: fazu pre gledanja filma, za vreme i nakon gledanja filma (Brandi, 1996:p.18).

Faza pre gledanja filma veoma je važna kako bi se učenici pripremili za gledanje filma. Postoje mnogi načini na koje se može 'aktivirati njihovo predznanje' (Stipančević, 2014:p.653). To može biti upotrebom asociograma, primenom radnih listića i slika, puštanjem trejlera i formom razgovora.

Naslov teksta može biti polazna tačka asociograma (Brandi, 1996:p.21), a zadatak vezan za to sakupljanje asocijacija u vezi sa zadatom temom. Upotrebom slike razvijamo kreativnost jer pri posmatranju slike nastaje slika u našoj glavi (Brandi, 1996:p.9). Nije svaka slika pogodna za obradu, zato je veoma važno pažljivo odabrati sliku koja podstiče na pretpostavke i hipoteze (Brandi, 1996:p.10). Ovdje je najvažnije da učenik preuzme aktivnu ulogu, a nastavnik ulogu voditelja.

Prikazivanje trejlera je kratko prikazivanje sadržine filma koje razvija interesovanje gledalaca (Abraham, 2009:p.87). Trejler bi trebalo učenicima pustiti dva puta. Prvo puštanje trejlera zapravo je slušanje zvuka, dok se slika izostavlja (Brandi, 1996:p.18). Cilj je da učenici obrate pažnju na ton i muziku, kao i ključne informacije, te time razviju veštinu razumevanja (Stipančević, 2014:p.653). Nakon odgledanog trejlera sa učenicima se razgovara o onome šta su razumeli o temi filma i kakav je utisak ostavio na njih. Drugo puštanje trejlera podrazumeva ton i sliku i ono daje potpun doživljaj gledaocima. Za vreme drugog gledanja učenici mogu da provere i dopune svoje pretpostavke. Nakon gledanja dalje se razgovara o temi filma koja se zapravo produbljuje novim informacijama. Osim toga, učenici mogu izražavati pretpostavke o daljoj radnji filma, čime razvijaju svoju kreativnost i maštu.

Na kraju prve faze obrade filma, tj. faze pre gledanja filma, bilo bi dobro uvesti i radni listić koji će služiti olakšavanju razumevanja filma njegovim rasterećivanjem od nepoznatih reči (Welke & Faistauer, 2015:p.84). Tek tako detaljno pripremljeni učenici mogu da pređu na drugu fazu tj. fazu gledanja filma.

Faza gledanja filma kompleksna je iz razloga što sam film traje znatno duže od časa, tako da bi je trebalo rasteretiti i podeliti na dva dela tj. dva časa. Ova faza bi takođe trebalo da bude praćena različitim zadacima koji imaju za cilj doprinos boljem razumevanju teksta.

U ovoj fazi mogu se uvesti različiti zadaci, kao što su radni listići sa zadacima tačno/netačno ili zadaci višestrukog izbora (Stipančević & Zobenica, 2018:p.110). U ovom delu važan je 'komunikativni pristup' (Stipančević & Zobenica, 2018:p.103) i nastavnik može praviti pauze kod određenih scena i postavljati pitanja vezana za samo razumevanje radnje. U slučaju nedostatka razumevanja određene scene mogu se ponoviti nekoliko puta.

Osim ovih uopštenih zadataka učenicima se mogu zadati i specifični zadaci kao što je hronološko beleženje ključnih scena ili beleženje najvažnijih karakteristika određenih likova iz filma.

Faza nakon gledanja filma poslednja je i ujedno najdetaljnija – obrada filma. U ovoj fazi suštinski se radi o jezičko-sadržajnim aktivnostima učenja na osnovu filma i o onim koje se odnose na recepciju (Brandi, 1996:p.54). Na ovom mestu primenjuju se analitičke i kreativno-produktivne metode (Stipančević & Zobenica, 2018:p.110).

Pre obrade detalja i određenih scena iz filma trebalo bi ukratko sažeti samu radnju i navesti glavne likove. Sledeći važan korak jeste analiza glavnih likova kao i njihovih međusobnih odnosa. Veoma je važna analiza ključnih scena – sam opis dešavanja, šta je tome prethodilo i šta je prouzrokovalo određenu situaciju, koje su istorijske činjenice relevantne i vezane za određena dešavanja. Na taj način učenici vežbaju sastavljanje kompleksnijih rečenica i izražavanje toka misli, kao i obrazlaganje na stranom jeziku. U ovom delu može se razvijati mašta učenika zadavanjem kreativnih zadataka (Stipančević & Zobenica, 2018:p.111). Pod kreativnim zadacima podrazumevaju se pisanje nastavka filma ili drugačijeg kraja filma, prepričavanje radnje iz perspektive nekog drugog lika iz filma, pisanje unutrašnjih monologa određenih likova, ili sastavljanje filmske kritike (Stipančević & Zobenica, 2018:p.111). Povodi za priču i pisanje koji su u uskoj vezi sa obradom filma razvijaju individualno tumačenje filma, ali i procese razmišljanja i verbalnu artikulaciju učeničkih predstava o vrednostima i njihovim stavovima (Welke & Faistauer, 2015:p.58).

6. Film *Good bye, Lenin!* u nastavi nemačkog jezika kao stranog jezika

Film *Good bye, Lenin!* trebalo bi da se obrađuje na višim nivoima učenja nemačkog kao stranog jezika, ili u višim razredima srednje škole zbog svoje jezičke složenosti sa jedne strane i sa druge strane zbog kompleksne sadržine, za koju je neophodna dobra podloga u poznavanju istorijskih događaja. Učenici ili studenti sa kojima se obrađuje ovaj film moraju osim opšte kulture i obrazovanja da poseduju i izvesnu dozu zrelosti i sposobnosti razumevanja i analiziranja različitih socijalnih i psiholoških momenata. Da bi se razumelo jedno društvo, njegov način funkcionisanja i razmišljanja neophodno je poznavati njegovu istoriju i događaje koji su ga zauvek promenili, utemeljili određene principe življenja i usmerili ga u određenom pravcu. 'Filmovi u nastavi imaju za cilj da posluže učenicima za bolje razumevanje razvoja i problema društva' (Točanac, 1960:p.69). Na taj način, gledanjem autentičnih događaja i scena učenici obogaćuju svoje znanje i šire svoje vidike, te je stoga film *Good bye, Lenin!* pogodan za obradu u nastavi nemačkog kao stranog jezika.

Film *Good bye, Lenin!* pojavio se 2003. godine u režiji Wolfganga Bekera, a radnja filma smeštena je u devedesete godine dvadesetog veka. Istorijska tema filma jeste pad Berlinskog zida i potom odvijanje političkih događaja u dvema nemačkim zemljama sa akcentom na Istočnu Nemačku sve do ponovnog ujedinjenja Nemačke u oktobru 1990. godine. Zamišljena priča istočnoberlinske porodice Kerner reflektuje političke i socijalne događaje, kao i psihološka stanja ljudi koji su u to vreme živeli u Istočnom Berlinu. Samohrana majka dvoje dece Kristiane Kerner doživljava infarkt i pada u višemesečnu komu 1989. godine i zbog toga ne saznaje ništa o padu zida i ostalim događajima i promenama u državi. Nakon buđenja iz kome njen sin Aleks odlučuje da od nje sakrije vest o padu zida kako ne bi pogoršao majčino već ugroženo zdravstveno stanje, jer se ona puno zalagala za Istočnu Nemačku i ne bi lako i mirno podnela saznanje o otvaranju granica. Za ovakav poduhvat Aleksu Kerneru potrebno je veoma puno mašte i organizacije kako bi promenio izgled stana i izbacio iz njega sve što ima veze sa zapadnim stilom, pronašao stare proizvode i namirnice iz nekadašnje Istočne Nemačke, snimao izmišljene vesti i prikazivao ih majci i slično. Na ovaj način Aleks Kerner omogućava svojoj majci da do kraja veruje u svoju državu, predstavlja joj je kao poboljšanu, čak i idealnu, i omogućava joj mirnu i spokojnu smrt. Društveni razvoj i istorijski događaji menjaju sve likove u filmu iz korena i ova porodica zapravo predstavlja društvo u globalu kakvo je bilo nakon pada Berlinskog zida, te koje je promene pretrpelo i kako se nosilo sa svime.

Film predstavlja na ironičan način mogući tok istorije, jer Aleks Kerner skicira i pravi drugačiju, bolju i idealnu Istočnu Nemačku, jedan sasvim drugačiji život.

Učenici moraju kritički da analiziraju likove i dešavanja, pa da se na osnovu samostalno donesenih sudova identifikuju sa njima, ili da kritički i argumentovano objasne zašto negoduju u vezi sa njihovim ponašanjem. Film bi trebalo da motiviše učenike i da ih navede na razmišljanje o životu koje im je približeno konkretnim primerom porodice Kerner.

Osim korisne i poučne radnje filma veoma važna stavka kod bavljenja ovim filmom jesu svakodnevni nemački jezik i mnoštvo autentičnih razgovora, jer jezik ne predstavljaju samo gramatičke i govorne vežbe iz radne sveske, već i slušanje i uživljavanje u svakodnevne dijaloge savremenog jezika. Različitim jezičkim pismenim i usmenim vežbama ostvaruju se obrazovni ciljevi, jer se u savremenoj nastavi podrazumeva da se učenik nalazi u centru aktivnosti i da aktivno i samostalno obavlja vežbe i dolazi do različitih rešenja. Osim razvijanja jezičkih kompetencija, u obrazovne ciljeve spada i bavljenje istorijom i kulturom jednog naroda.

‘Vaspitni proces je skup planiranih uticaja koji su usmereni na formiranje ličnosti i njeno pripremanje za aktivno učešće u društvenom i kulturnom životu, to je naime proces razvijanja psihofizičkih sposobnosti pod uticajima nastavnika i društva’ (Bezdanov-Gostimir, 1984:p.22). Pošto o nastavi govorimo kao o obrazovno-vaspitnom procesu, veoma je važno spomenuti i vaspitne ciljeve koje bi nastava filma trebalo da ostvari. Vaspitni ciljevi odnose se na razvijanje stavova i mišljenja kod učenika, na razvijanje njihovog pogleda na svet i kritičkog mišljenja. Kada nas film osim zabavljanja i poučava, tj. kada se te dve njegove funkcije spoje tako da učenici uspostavljaju bolji odnos sa stvarnošću i kada ih film motiviše na stvaranje, znači da ima udela u vaspitnom procesu i da ispunjava vaspitne ciljeve.

7. Obrada filma *Good bye, Lenin!*

Kao što se strukturira čas književnosti, tako se mora strukturirati i nastavni čas na kome se obrađuje igrani film. Da bi se film ispravno razumeo i temeljno analizirao i da bi ispunio svoju funkciju u nastavi stranog jezika, trebalo bi ga ‘razumeti i čitati kao tekst’ (Hickethier, 2001:p.24). S obzirom na logičnost sleda radnji da se film analizira nakon njegovog gledanja, neophodno je imati i uvodnu fazu kao pripremu za gledanje filma. Film *Good bye, Lenin!* traje 121 minut i iz tog razloga nemoguće je sve tri faze obrade filma uklopiti u jedan nastavni čas. Bez obzira na činjenicu da se nikada ne mogu obraditi sve scene iz filma, važno je odgledati ceo film zbog boljeg razumevanja i povezivanja događaja i likova, pa je zato važno pronaći način na koji će se sve tri faze obrade filma detaljno organizovati i sprovesti. Idealno rešenje bilo bi da se ove tri faze podele na četiri nastavna časa.

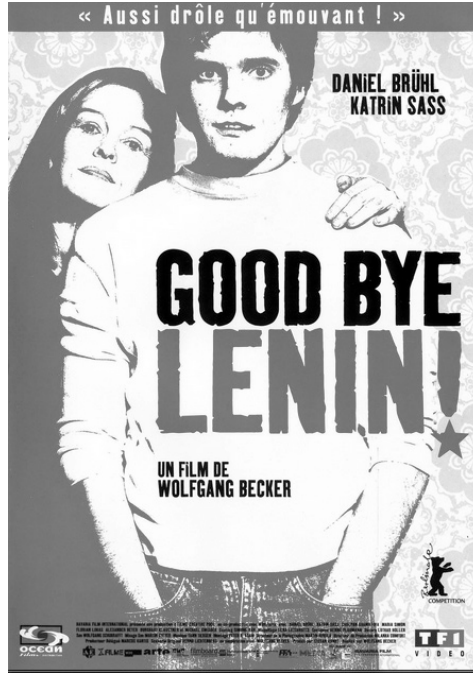
Uvodnoj fazi obrade filma posvećuje se jedan čas kako bi se učenici sadržinski i jezički pripremili za gledanje filma. Ova prva faza zapravo predstavlja pripremu za glavnu fazu, tj. za gledanje filma. Idealno bi bilo da se za gledanje filma izdvoje dva časa ili da se pak zakaže jedan poseban termin, jer sam film traje duže od časa. Poslednja faza, tj. faza nakon gledanja filma trebalo bi da se odradi na sledećem času i da se ceo čas izdvoji za nju kako bi film mogao da se detaljno i temeljno obradi i analizira. Veoma je važno da se učenici motivišu i angažuju i da im se nakon svakog časa zada domaći zadatak kako bi aktivnije učestvovali u obradi i samostalnije rešavali postavljene probleme.

7. 1. Prva faza obrade filma – pre gledanja filma

Uvodna faza od velikog je značaja da bi se učenici zainteresovali, da bi se kod njih probudile radoznalost i želja za gledanjem i obrađivanjem filma i zato bi joj trebalo posvetiti ceo čas. U ovom delu potrebno je odraditi nekoliko različitih vrsta zadataka, a to su analiza naslova filma putem asociograma, diskusija o plakatima iz filma, gledanje trejlera i rad sa nastavnim listićima.

Na samom početku trebalo bi analizirati naslov filma *Good bye, Lenin!*. Ovde je poželjan rad sa asociogramom koji služi sakupljanju ključnih reči, vodećih motiva i istorijskih činjenica relevantnih za zadatak temu. Neke od ključnih reči mogu biti Lenjin, Berlinski zid i Nemačka nakon Drugog svetskog rata. Trebalo bi pustiti učenike da sami kažu na šta ih naslov asocira, zbog čega su te reči važne za jedan nemački film i za nemačku istoriju i naciju i eventualno da predoče istorijsku pozadinu. U slučaju nedostatka ideja ili znanja kod učenika nastavnik bi trebalo da ih dodatnim pitanjima pravilno usmerava. Nastavnik ih može pitati ko je bio Lenjin, kada je živio, zašto je on bio važan za Istočnu Nemačku i zašto mu se u naslovu obraćamo sa *Good bye*. Učenici se takođe mogu pitati o tome šta znaju o svakodnevnom životu u Istočnoj Nemačkoj osamdesetih i devedesetih godina dvadesetog veka.

Nakon analize naslova filma može se preći na opisivanje i analiziranje slike plakata. Nastavnik bi trebalo da učenicima prepusti reč, da opisuju sve što vide, pretpostavljaju i tvrde i da im samo postavlja pitanja. Ako su učenici već zaključili da se na slici nalaze majka i sin, nastavnik ih može upitati zašto se samo ove dve osobe nalaze na plakatu. Sa druge strane, ako su učenici pretpostavili da ovi likovi žive u Nemačkoj, može se diskutovati o tome šta za njih Lenjin predstavlja, da li su oni za tu podeljenu državu, u kom smislu je ona za njih važna ili nevažna itd. Učenici mogu davati i svoja mišljenja o tome da li oni ove likove smatraju simpatičnim ili ne i zbog čega.

Slika br. 1: Plakat filma *Good bye, Lenin!*, Wolfgang Becker, 2003.

Osim ovog može se i sledeći plakat ubaciti u uvodnu fazu obrade filma:

Slika br. 2: Plakat filma *Good bye, Lenin!*, Wolfgang Becker, 2003.

Ovo je još jedan plakat koji predstavlja polazište za obradu ovog filma. Učenicima se mogu postaviti sledeća pitanja:

Upoznali smo se sa istorijom Istočne Nemačke i poznato nam je da nije postojala sloboda kretanja, da ljudi iz Istočne nisu mogli da idu u Zapadnu Nemačku. Šta mislite kuda je krenuo momak sa plakata ako govorimo o zabrani kretanja? Povežite sa time naslov filma. U koje vreme se to dešava? Zbog čega je njegov odlazak u Zapadnu Nemačku važan? Da li se priča pojedinca odnosi i na celu naciju? U kom smislu bi odlazak u zapadni dio Berlina predstavljao prekretnicu u životu pojedinca i cele nacije? Na koji se način menjaju njihovi životi?

Nakon upoznavanja sa samom temom i istorijskom pozadinom trebalo bi preći na gledanje trejlera. Kao što je već spomenuto, trejler se prvi put prikazuje bez slike kako bi se učenici oslonili na sluh i razvijali maštu. Slušanje trejlera bez slike je u ovom slučaju veoma zanimljivo zato što nema dijaloga, već počinje pesmom iz hora i u jednom trenutku čuje se napeta muzika koja predstavlja određene scene iz filma. U trećem delu trejlera čuje se novi ritam. Muzika daje dovoljno prostora za pretpostavljanje (Brandt, 1996:p.20). Učenici mogu da prethodno obrađeni asociogram i temu filma na osnovu plakata povežu sa muzikom i iznesu svoje pretpostavke o filmu.

Drugo gledanje trejlera sledi i sa tonom i sa slikom. Nakon gledanja učenici govore o svim scenama koje su videli i povezuju ih sa predznanjem. Trebalo bi da spomenu scene demonstracije, bolesti glavne junakinje, pada Berlinskog zida, akcije nakon Kristianinog buđenja iz kome tj. pripreme za njen povratak, kao i scenu kada Kristiane ugleda Lenjinovu statuu u vazduhu. Zadatak učenika jeste da pričaju o odgledanim scenama i iznose pretpostavke o daljim događanjima u životima glavnih junaka, a zadatak nastavnika jeste da ih usmerava, navodi i postavlja pitanja. Cilj upotrebe trejlera jeste podsticanje interesovanja i motivacije (Stipančević & Zobenica, 2018:p.110).

Na samom kraju ove faze trebalo bi primeniti nastavni listić i time učenike upoznati sa ključnim rečima filma kako bi im se olakšalo samo gledanje filma i razumevanje. Jedna mogućnost organizacije nastavnog listića može biti vezana za sam sadržaj filma – mogu se ponuditi glavni događaji iz filma koje bi trebalo dovesti u hronološki pravilan redosled. Druga mogućnost jeste uvođenje vokabulara gde je zadatak učenika da glavne likove iz filma povežu sa situacijama u kojima se mogu zadesiti ili sa pridevima, tj. opisima njihovih karakternih osobina kao što su uporan, dosledan, nezainteresovan, površan i sl.

Kao domaći zadatak, u cilju pripreme za gledanje filma, učenicima se može zadati da se detaljnije informišu o istorijskoj pozadini, društvenim događanjima u Nemačkoj i o posledicama za naciju i svakodnevni život. Različitim učenicima mogu se zadati različiti zadaci kako bi na času obrade filma imali više informacija koje bi doprinele kvalitetnijoj analizi filma. To mogu biti sledeći zadaci:

- 1) Ukratko predstavite nemačku istoriju od 1933. do 1991. godine.
- 2) Informišite se o Lenjinu, ko je bio i zašto je važan za Istočnu Nemačku.
- 3) Informišite se o razlici između društvene situacije u Istočnoj i Zapadnoj Nemačkoj posle Drugog svetskog rata.

Nakon temeljne obrade prve faze može se preći na gledanje filma.

7. 2. Druga faza obrade filma – gledanje filma

Druga faza gledanja filma izvodi se na dva časa, zato što jedan čas nije dovoljan za gledanje filma te dužine. Pre početka gledanja, na samom početku časa, diskutuje se o temama o kojima je trebalo da se učenici informišu za domaći zadatak. Time se poboljšava njihovo predznanje i stvara bolja osnova za gledanje filma.

Pre početka gledanja filma učenici mogu dobiti zadatak da za vreme gledanja prvih scena zabeleže ključne događaje iz detinjstva Aleksa Kenera i njegove sestre Ariane (odlazak njihovog oca u Zapadnu Nemačku, psihičko stanje njihove majke Kristiane i njeno kasnije posvećivanje rešavanju problema ljudi u Istočnoj Nemačkoj). Nakon odgledanih prvih nekoliko scena trebalo bi prodiskutovati o njihovim zapažanjima i na taj način pripremiti ih za dalje radoznalo gledanje filma, na želju za saznanjem šta će se desiti u njihovim životima, da li će ponovo sresti oca, šta će se promeniti u državi i kako će to uticati na njihove živote.

U celom filmu prikazuje se koma njihove majke i još važnije je ono što sledi nakon njenog buđenja iz kome – način na koji Aleks krije istinu od svoje majke kako bi je zaštitio. Za vreme gledanja učenici ne bi trebalo da samo pasivno gledaju film već da istovremeno aktivno i kritički razmišljaju i grade sopstvene stavove o likovima i dešavanjima, koje će u poslednjoj fazi obrade filma iznositi. Nastavnik bi trebalo da pre najvažnijih scena napravi kratku pauzu i naglasi da je važno zapamtiti i zabeležiti detalje iz tih scena. Druga mogućnost pri stopiranju određenih scena jeste da nastavnik pita učenike da li oni smatraju te scene važnim i zanimljivim i zašto.

Sledeći radni listić može podrazumevati odgovaranje na pitanja vezana za razumevanje određenih scena. U svakom slučaju veoma je važno beleženje konkretnih koraka koje Aleks preduzima kako bi zaštitio zdravlje svoje majke. Učenici bi trebalo da objasne šta, zašto i kako on to sprovodi i da li oni to smatraju smislenim.

Na drugom času gleda se druga polovina filma. Počinje se proslavom Kristianinog rođendana, gde se nakon odgledane scene mogu postaviti pitanja vezana za njena osećanja i osećanja drugih u tom trenutku. Nakon ove scene učenici mogu dobiti radni listić sa zadatkom tačno/netačno u cilju provere razumevanja samog sadržaja.

Od velike je važnosti za mišljenje učenika sam kraj filma kada Kristiane Kerner umire, a Aleks je ostvario svoj cilj da umre spokojno ne znajući za pad zida. U tom trenutku važno je mišljenje učenika – da li oni Aleksovo laganje i obmanjivanje majke na samrti smatraju opravdanim ili sebičnim.

Nakon gledanja filma, na samom kraju časa, može se u grupi ukratko prodiskutovati o subjektivnom, emocionalnom doživljaju filma, o tome kakav je utisak film ostavio na učenike, a analiza je predviđena za naredni čas, za poslednju fazu obrade filma.

Za domaći zadatak učenicima se mogu zadati dve različite grupe pismenih zadataka. Polovina odeljenja ili grupe trebalo bi da napiše pregled likova iz filma sa osnovnim informacijama o njima, a druga polovina hronološki protokol scena iz filma. Kod ovakvih domaćih zadataka primenjuje se metoda pisanja koja je veoma važna ne samo zbog utvrđivanja gradiva i pripreme za analizu filma već i zbog razvijanja i usavršavanja pismenog izlaganja učenika na stranom jeziku.

7. 3. Treća faza obrade filma – nakon gledanja filma

Poslednjoj fazi obrade filma potrebno je posvetiti ceo nastavni čas. U prethodnoj fazi najvažniji likovi već su spomenuti i delimično opisani, ali u ovoj fazi veoma je važna analiza odnosa likova (Stipančević & Zobenica, 2018:p.111) koja sledi u drugom delu, nakon obrade konkretnih scena iz filma. Prethodno obrađene scene pomažu analizi likova. Važno je izabrati ključne scene iz filma i detaljno ih razraditi. Ključne scene predstavljaju suštinske tematske aspekte filma, u njima se pojavljuju glavni junaci, a njihov izbor u nastavi ne mora odgovarati njihovom hronološkom redosledu (Brandi, 1996:p.76).

Na primer, na slici br. 3 vidimo majku glavnog junaka Aleksa Knera kako leži u komi. Zadatak učenika jeste da detaljno opišu uzrok njene kome, šta se i kako prethodno desilo. Naravno, podrazumeva se da detaljno opišu njeno stanje, koliko dugo leži u komi, kakvo je njeno zdravlje i koje bi posledice mogla da ima. Ako učenici zaborave da spomenu neku informaciju iz filma, onda nastavnik postavlja dalja pitanja kao što su: Šta se sve desilo dok je ona bila u komi? Koje istorijske činjenice su ovde od ključne važnosti i kako su povezane sa Kristiane Kerner? Kako bi Kristiane reagovala na sve to da nije u komi? Da li bi smela da zna za pad Berlinskog zida? Šta planiraju njena deca?

Slika br. 3: Krisitiane u komi – *Film Good bye, Lenin!*, Wolfgang Becker, 2003.

Zatim se može izložiti slika br. 4 koja predstavlja sledeću etapu. Zadatak učenika jeste da opišu konkretne situacije i sve ostale ključne situacije koje su usko povezane sa prikazanom. Jasno je da je na prvom delu slike Aleks i da on nešto traži. Ali od učenika se očekuje da objasne šta traži i iz kog razloga. Ako je sa opisom prethodne slike ustanovljeno da je majka ležala mesecima u bolnici i da su je Aleks i Ariane na sopstvenu odgovornost odveli kući, važno je opisati i njihovu pripremu za majčin dolazak. Ako je ustanovljeno da Krisiane ne sme da se uzbuđuje i nervira i da ne sme da zna za pad zida, nastavnik može pitati: Na koji način su Aleks i Ariane pripremili stan za majku? Zatim se može postaviti i potpitanje: Šta smatrate najoriginalnijom pripremom? Traženje tegli sa natpisom određene vrste krastavaca koja se proizvodila samo u Istočnoj Nemačkoj? Ili ponovno preuređivanje stana? Ili organizovanje rođendanskog slavlja? Ili snimanje lažnih vesti, što možemo videti u drugom delu slike? Da li smatrate da je Aleks preterao u svojim dobrim namerama, ili da je sve odradio dosetljivo i pohvalno? Problem od koga se ovde polazi jeste opravdanost laži u filmu. Ovde bi trebalo da spomenu i detaljnije analiziraju sve scene iz filma koje su povezane sa Alekovim skrivanjem istine od majke. Učenici bi trebalo da argumentima, primerima iz filma i života brane svoje teze i stavove.

Slika br. 4: Aleks u akciji šticeanja majke – Film *Good bye, Lenin!*, Wolfgang Beker, 2003.

Na slici br. 5 predstavljen je majčin izlazak na ulicu, a zadatak učenika jeste da detaljno opišu situaciju, tj. kako je Kristiane sama dospela na ulicu, ko je odgovoran za to, da li je nešto videla i razumela, kako su je deca razuverila da to što je videla nije istina i sl. Ovde se mogu detaljno opisati sva njena moguća osećanja kao i osećanja njene dece kada su je videla na ulici. U ovoj konkretnoj vežbi mogu se ponavljati i pridevi. Nastavnik može postavljati dodatna pitanja koja će učenike usmeravati i davati im ideje za iscrpnijim odgovorima. Pitanje može glasiti: Šta je Ariane uradila u trenutku kada je videla svoju majku na ulici? Navedite nekoliko prideva koji najpribližnije opisuju njena trenutna osećanja.

Zatim se mogu navoditi scene koje slede i na koji su način povezane sa trenutno prikazanom scenom. Ovde osim objektivnog predstavljanja situacije učenici mogu iznositi i svoja mišljenja i komentare o celoj situaciji, pri čemu se običan razgovor može razviti u polemični razgovor.

Slika br. 5: Kristiane sama na ulici – Film *Good bye, Lenin!*, Wolfgang Beker, 2003.

Učenicima se mogu zadati različiti zadaci kada se primenjuje metoda usmenog izlaganja. Ova metoda pogodna je za kombinovanje sa radom u paru jer se đaci lakše i brže pripremaju za usmeno izlaganje. Teme za usmeno izlaganje mogu biti objašnjenja najoriginalnijih citata iz filma tako da svaki par dobije različit citat. Zadatak može biti majčina izjava da se zapravo ništa nije promenilo. Učenici bi trebalo da navedu zašto i kako je majka poverovala u to, da detaljno objasne kako je Aleks učinio da sve prikaže verodostojnim. Važno je, takođe, da objasne smatraju li može li taj njen zaključak imati posledice po nju ili druge.

Nakon detaljne obrade najvažnijih scena učenici mogu da sprovedu analizu odnosa likova i procenu načina ponašanja (Brandi, 2015:p.83). Učenicima se mogu ponuditi nastavni listići sa pridevima npr. energičan, bezbrižan, angažovan, antipatičan, smiren, naivan i njihov zadatak jeste da ih uz obrazloženja i primere povežu sa Aleksom ili njegovom majkom. Takođe se zadatak može formulisati tako da učenici uporede Aleksa i Ariane, tj. ko se više angažuje za majku, ko je ozbiljniji, ko je nemaran, ili se može tražiti od njih da svakom od njih pripišu po pet karakterističnih osobina i da to primerima i argumentima i potkrepe.

Na kraju časa važno je da učenici samostalno iznesu sopstvene utiske o filmu i obrazlože iz kojih im se razloga film dopada ili eventualno ne dopada, kažu koji lik im je bio najsimpatičniji i koja je scena najzanimljivija.

Pored dominantnih metoda razgovora i usmenog izlaganja veoma je važna i metoda pisanja koja se može uspešno primenjivati i na času i kao domaći zadatak i u grupi i individualno. Učenici mogu pisati sastave ili kritike prema određenim zadatim temama, kao što su različit odnos sina i kćerke prema majci, važnost pada Berlinskog zida za Nemačku i pojedince, simboli u filmu, mladi i stari i njihov odnos prema politici, kao i razlike života u Istočnoj i Zapadnoj Nemačkoj. Kreativnijim učenicima može se dati zadatak da napišu nastavak filma, tj. života Aleksa Kenera i njegovog psihičkog stanja, zadovoljstva ili nezadovoljstva itd. Ili, zadatak može glasiti: Kristiane saznanje o padu zida. Napišite završetak filma. U ovom zadatku od učenika se očekuje da maštovito predstave zaplet radnje, da prikažu Kristianina osećanja prema istorijskim činjenicama i, naravno, prema svojoj deci koja su od nje sakrivala istinu. Trebalo bi da napišu i da li Kristiane preživljava ovu vest, da li oprašta svojoj deci i kako se film završava. Ovakvi zadaci zadaju se ne samo kreativnijim već i jezički naprednijim učenicima.

Zbog mnoštva mogućnosti i različitih vrsta zadataka važno je da učenici pri diskusiji ne skrenu sa teme, a isto tako i da nastavnik odabere najbolje zadatke, da ih najbolje iskombinuje i da pri tome ostvari sve zadate obrazovne i vaspitne ciljeve.

8. Zaključak

Celokupna nastava kao vaspitno-obrazovni proces trebalo bi da se iz dana u dan poboljšava i usavršava. Radi usavršavanja nastave trebalo bi da se osim različitih metoda i postupaka integrišu dodatni materijali koji će na učenike delovati motivišuće i koji će ih podstaći na rad i učenje. 'Filmovi šalju svoje poruke putem slika i tona pri čemu se audio i vizuelne informacije međusobno dopunjuju' (Korte, 2004:p.15). Kao takvi, filmovi predstavljaju bogat i originalan materijal za nastavu stranog jezika, jer ne deluju monotono i pružaju puno različitih mogućnosti za obradu u nastavi.

Film u nastavi stranog jezika ima višestruke funkcije i odgovarajućom obradom može da ispuni puno različitih ciljeva. 'Novi medij film, kao takav postoji već stotinu godina, prihvaćen kao umetnost, uvodi se u školsku nastavu kako bi doprineo učvršćenju svoga mesta kao važnog elementa naše kulture' (Bohnenkamp & Lang, 2005:p.10). Osećaj za umetnost i lepo trebalo bi da se kod učenika razvijaju neposredno i to može biti jedan od ciljeva nastave stranog jezika.

Najvažnije kod primene filma u nastavi stranog jezika jeste ostvarenje obrazovnih i vaspitnih ciljeva. Kod obrazovnih ciljeva misli se pre svega na razvijanje jezičkih veština. Pod jezičkim veštinama podrazumeva se pasivno i aktivno znanje jezika, tj. razumevanje i aktivno pismeno i usmeno korišćenje jezika. Ali, da bi se ostvario dobar i otvoren kontakt sa pripadnicima naroda čiji se jezik uči, nije dovoljno samo posedovanje znanja iz oblasti gramatike i verbalne komunikacije već je neophodno i poznavanje njihove kulture, načina življenja i mentaliteta. Sve to predstavlja preduslov za pravilnu komunikaciju bez nesporazuma ili konflikata u stranoj zemlji. Iz tog razloga trebalo bi da se učenici na različite načine od početka učenja stranog jezika upoznaju sa kulturom tog naroda i za to je neophodna nastavnikova posvećenost, angažovanost i kreativnost u pripremi nastave.

Kod vaspitnih ciljeva ključno je pravilno formiranje ličnosti učenika, formiranje pogleda na svet i motivacija za učenjem i stvaranjem. Osim toga, ovakva vrsta nastave trebalo bi da ostvari još jedan cilj, a to je da pripremi učenike da samostalno uče koristeći film i samostalno ga analizirajući. Na taj način neposredno se osim samostalnog učenja ostvaruje još jedan cilj, a to je priprema učenika za dalji samostalni život.

Film *Good bye, Lenin!* predstavlja dobru materiju za integraciju u nastavu nemačkog jezika jer ispunjava sve već navedene ciljeve. Vrednost ovog filma ogleda se i u tome što učenici nakon njegovog gledanja i analize bolje shvataju gradivo, istorijsku i kulturološku pozadinu i što im to može višestruko pomoći u kasnijoj interakciji sa pripadnicima te kulture.

Literatura

1. Abraham, U. (2009) *Filme im Deutschunterricht*. Bad Schlussenried, Klett Kallmeyer Erhard Erich Verlag, 1–101, 209–224.
2. Bezdanov-Gostimir, S. (1984) *Filmom do ličnosti*. Beograd, Institut za film, 7–39.
3. Bohnkamp, A. & Lang, T. (2005) *Literaturverfilmungen*. Stuttgart, Philipp Reclam, 9–38.
4. Brandi, M. L. (1996) *Video im Deutschunterricht*. Berlin, Langenscheidt.
5. Đorđević, J. (1962) *Dijaslike i nastavni film u školi*. Beograd, Savremena škola, 5–71.
6. Faulstich, W. (2002) *Grundkurs Filmanalyse*. München, Wilhelm Fink, 7–23.
7. Gast, W. (1993) *Grundbuch: Einführung in Begriffe und Methoden der Filmanalyse*. Frankfurt am Main, Moritz Diesterweg, 53–55.
8. Hickethier, K. (2001) *Film und Fernsehanalyse*. Stuttgart, Metzler, 23–25.
9. Hubalek, F. (1967) *Integracija audio-vizuelnih sredstava u nastavi*. Beograd, Jugoslovenski centar za nastavni i kulturno-prosvetni film, 1–7.
10. Korte, H. (2004) *Einführung in die systematische Filmanalyse: ein Arbeitsbuch*. Berlin, Erich Schmidt, 8–25.
11. Kovačević, D. (2012) *Priručnik za interkulturalno učenje kroz dramu*. Beograd, Bazaart, 13–16.
12. Monaco, J. (2012) *Film verstehen: Kunst, Technik, Sprache, Geschichte und Theorie des Films und der neuen Medien: mit einer Einführung in Multimedia*. Reinbek bei Hamburg: Rowohlt, 48–52.
13. Petrić, V. (1968) *Uvodjenje u film: Kako se stvara film: Kakvo dejstvo ima film*. Beograd, Novi dani, 311–323.
14. Stipančević, A. (2014) Film i kultura u nastavi nemačkog jezika. U: Gudurić, S. & Stefanović, M. *Jezici i kulture u vremenu i prostoru III* (649–658). Novi Sad, Filozofski fakultet.
15. Stipančević, A. & Zobenica, N. (2018) Film kao vaspitno-obrazovno sredstvo u nastavi nemačkog jezika: pristupi i strategije njegove implementacije. *Nasleđe* 39, 101–115.
16. Surkamp, C. (2010) *Metzler Lexikon. Fremdsprachendidaktik*. Stuttgart, Weimar: Metzler Verlag, 60–63.
17. Težak, S. (2002) *Metodika nastave filma na općeobrazovnoj razini*. Zagreb, Školska knjiga, 7–151.
18. Točanac, V. (1960) *Film i nastava*. Beograd, Prosveta, 118–133.
19. Vrabec, M. (1959) *Filmska umetnost i škola*. Beograd, Novi dani, 8–100.
20. Welke, T. & Faistauer, R. (eds.) (2015) *Film im DaF/DaZ-Unterricht*. Wien, Praesens Verlag.
21. Zobenica, N. & Stipančević, A. (2013) *Film Talas u nastavi stranog jezika: Inovacije u nastavi*. Novi Sad, Filozofski fakultet, 126–134.

Maša Đ. Stojšavljević Divac
University of Novi Sad
Faculty of Economics Subotica

FILM *GOOD BYE, LENIN!* IN TEACHING GERMAN AS A FOREIGN LANGUAGE

Summary

A film in foreign language teaching has multiple functions and, with appropriate processing, can fulfil many different goals. The most important thing when using film in foreign language teaching is the realisation of educational and pedagogical goals. In this way, in addition to independent learning, another goal is achieved, which is the preparation of students for further independent life. The aim of this paper is to analyse the film "Good bye, Lenin!", which represents a good starting point for integration into the teaching of the German language, as it fulfils all the above-mentioned teaching objectives. The value of this film is also reflected in the fact that, after watching and analysing the film, the students better understand the material, the historical and cultural background, and that this can, in many ways, help them in their later interaction with members of that culture.

► **Key words:** film, foreign language teaching, German language, independent learning, educational and pedagogical goals.

Preuzeto: 6. 6. 2023.
Korekcije: 16. 10. 2023.
Prihvaćeno: 18. 11. 2023.